

Egy parancsnoki értekezlet margójára – Az egyházi elhárítás helyzete 1989-ben ^[1]

„A jövőben megszűnik a konkrét beavatkozás az egyházak belügyeibe. Eddig az volt a cél, hogy visszaszorítsuk, elsorvasszuk őket. Vajon a jövőben ennek az ellenkezője lesz a feladat, a felvirágoztatás, egy kapitalista út? A szocializmus modelljének váltása során nem akarunk megkülönböztetett helyet biztosítani az egyházaknak. Nem törekszünk majd a mindenáron történő elsorvasztásra.”

Bevezető

A Magyarországon 1945 és 1990 között működött állambiztonsági szervek tevékenysége során keletkezett dokumentumok őrzését és jogszabályok szerinti kezelését az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) végzi. A több mint négyezer iratfolyóméternyi (ífm) levéltári iratanyag majd minden típusában található egyházakkal kapcsolatos dokumentum. Ez a tény azt jelzi, hogy a pártállami egyházpolitika megvalósításában az állambiztonsági szolgálatok igen fontos szerepet töltek be. A politikai rendőrség alapvető feladatai közé tartozott a társadalom szervezetébe évszázadok alatt begyazódott egyházak felszámolása és a vallásos élet gyakorlásának ellehetetlenítése. A Rákosi- és a Kádár-korszakban eltérő módszereket alkalmazva próbálták ezt a célt elérni.

Az 1945 és 1948 közötti koalíciós időszak kormányainak deklarált célja még csak a szeparáció, azaz az állam és az egyházak szétválasztása volt. Azonban 1948-tól a megszálló szovjet hadsereg segítségével a hatalom kizárólagos birtokosaivá váltak, és a szeparációt a „klerikális reakció” elleni harcra értelmezték. [1] A kiépülő pártállami diktatúra egyházpolitikájában nemcsak törvényekkel, rendeletekkel korlátozó, működési lehetőségeiket szűkítő módszereket alkalmazott az egyházak megtörésében, hanem hatalmi eszközeivel azok megsemmisítését, működésük ellehetetlenítését vagy legalábbis a teljes ellenőrzés megvalósítását tűzte ki végcélul. [2] Mindebben jelentős szerep hárult egyrészt az 1951. évi I. törvénnyel felállított Állami Egyházügyi Hivatallra (ÁEH), [3] másrészt a kommunista vezetésű, többször átszervezett, kezdetben a Belügyminisztérium (BM) szervezetében, az 1950 és 1953 közötti időszakban önálló szervként, majd 1953-tól ismét a BM keretein belül működő politikai rendőrségre. [4]

Egyházak és állambiztonság 1956 után

Az 1956-os szabadságharc bukását követően szovjet segítséggel hatalomra kerülő Kádár János vezette állampárt felismerte, hogy az addig folytatott egyházpolitikai koncepció a korábbi keretek között nem tartható fenn tovább. A megszorító intézkedések mellett a kádári vezetés egyházpolitikájában megpróbálta a Rákosi-rendszerrel túlélt egyházakat felhasználni az állam, a párt érdekeinek érvényesítésére, nemzetközi helyzetének erősítésére, elfogadtatására. A harcot immár a vallásos világnézet és nem az egyház ellen kellett megvívni. Előtérbe került az ideológiai oktatás, mivel a proletárdiktatúra államának egyik fő feladata az egész nép „szocialista átnevelése” lett. [5] A békemozgalom erősítése, a lojális egyházi személyek támogatása, a társadalom politikai nevelése volt a cél, és kategorikusan kizárták annak a lehetőségét, hogy az egyházak a meglévő jogi kereteken túl az ifjúság nevelésével is foglalkozhassanak. A vallásszabadság „csupán a templomban gyakorolható vallásosságot” takart. [6]

Bár az 1960-as években a szigorítás és a túrés egyházpolitikája váltakozott egymással, az állampárt alapvetően sikeresnek ítélte az előző tíz évet. [7] A politikai vezetés a népköztársaság és az egyházak kapcsolatának erősítését tűzte ki célul, természetesen a párt által meghatározott formában és keretek között. Az ún. egyházi reakcióval szembeni politikai fellépés szükségességét azonban továbbra is deklarálták. [8] Az 1970-es évektől kezdve megfigyelhető általános enyhülés az egyházak és az állam viszonyában is éreztette hatását. Az 1970–80-as évek egyházpolitikája a korábban kitért elveket és célokat helyesnek tartva azok folytatását mondta ki, továbbá együttműködő partnerként a „törvényes egyházi vezetés” támogatására szólította fel az állami és társadalmi szerveket. [9] Az MSZMP PB 1982. február 2-ii, a lojális egyházi vezetéssel szembehelyezkedő egyházi csoportokkal kapcsolatos határozata elsősorban már nem állami fellépést irányzott elő, hanem annak megoldását belső ügyökké minősítve, a vezetőik feladatává tette. [10] 1983-tól kezdve az „egyházi reakció” kifejezést az enyhébb, „egyházi ellenzék” kezdte felváltani.

Mindez hatással volt a pártállami titkosrendőrség munkájára is. Kádárék az állambiztonsági munkában a hangsúlyt – a társadalom nagy többségét egyesíteni kívánó népfelmozdulás jegyében – a korabeli jogszabályok által büntetendő tevékenységek rendőri felderítését követő letartóztatások helyett az operatív, megelőző intézkedésekre helyezték. [11] Vagyis az államellenes politikai bűncselekményekkel szemben történő fellépésre, amely elsősorban a korabeli jogszabályok által büntetendő – vagy bár jogszabályba nem ütköző, de a fennálló politikai rendszerrel szemben ellenségesnek minősített – tevékenység végrehajtásának megelőzése, akadályozása, korlátozása és megszakítása volt. Ezeket az intézkedéseket – kivételes esetektől eltekintve – csak akkor használhatták, ha a bűncselekmény még nem valósult meg, és annak megakadályozása megelőző intézkedésekkel lehetségesnek tűnt.

Az 1970–80-as években az állambiztonság számára a legfontosabb teendő elsősorban a pártállami egyházpolitikáját elfogadó, azt támogató, a lojális egyházvezetőket támadó egyházi belső ellenzékkel szembeni fellépés volt. Így többször nevesítették a nyomozások célszemélyeit: a katolikus egyházon belül a *Bulányi György* [12] piarista szerzetes által vezetett csoportokat, a Regnum Marianum papi közösséget, a református egyházvezetést bíráló *Élías Józsefet*, a kisegyházakból kiváló és új közösséget alapító adventista *Egervári Oszkárt* és *Vankó Zsuzsát*, a pünkösdista *Ungvári Sándort* és *Horváth Sándort*, valamint a metodista *Iványi Tibort*. [13]

A nyolcvanas évek második felétől az egyházi elhárítás tisztjeinek már egy új szempontra kellett figyelniük munkájuk során. Nevezetesen arra, hogy az egyházak növekvő társadalmi szerepvállalása közelebb viheti őket az egyre jobban erősödő politikai ellenzéki csoportokhoz, ami sem a párt, sem az állambiztonság részéről nem lett volna kívánatos. [14] Mindemellett az 1988-as esztendő állambiztonsági munkájáról készített összefoglaló jelentés az egyházakon belül lévő ellenzéki csoportokkal kapcsolatos megoldandó problémaként a katonai szolgálat megtagadását, az ifjúság vallásos nevelését és az emberi jogok fokozottabb érvényesítésére való törekvést emelte ki. [15]



Miklós Imre

1989 eseményei elbizonytalanították munkájukban az állambiztonsági tiszteket. Bár az 1989. évi munkaterv konkrét feladatokat határozott meg az egyházi elhárítás tisztjei számára, így a bulányista, a regnumos és a hare krisna csoportok tevékenységének ellenőrzését, mégis az év első felében több parancsnoki értekezletet

kellett tartani az állomány számára a gyors politikai változások miatt. Az 1989. április 10-i értekezleten *Horváth József* rendőr vezérőrnagy.[16] a Belügyminisztérium III/III. Csoportfőnökség vezetője még továbbra is az egyházak hosszú távon történő megszűnését prognosztizálta, ami azonban nem zavarta abban, hogy az adott helyzetben partnerként tekintsen rájuk. Ahogy fogalmazott: „számítsunk arra, hogy nyugodt, kiegyensúlyozott társadalmi légkör felé az átmeneti időszak feszültségeinek »levezényléséhez« partnerként kell az egyházakkal számolni.”[17] Időközben azonban a Minisztertanács 1989. április 27-én felmentette tisztségéből *Miklós Imrét*, az ÁEH elnökét, majd május 10-én *Németh Miklós* miniszterelnök beterveztette indítványát a parlamentben az ÁEH megszüntetéséről. [18] Ezen egyházpolitikai változások tovább erősítették a politikai nyomozók bizonytalanságérzetét. Mindezek következtében Horváthnak 1989. június 13-án újabb osztályértekezletet kellett tartania az egyházi elhárításon szolgálatot teljesítő tisztek számára. Ezen igyekezett megnyugtani a változásoktól tartókat, jelezve, hogy az állambiztonságot nem lehet megszüntetni, mint az ÁEH-t. Kiemelte, hogy továbbra is szükség lesz rájuk, legfeljebb a követendő módszereket kell majd újragondolniuk a munkájuk során. Fő feladatként az egyházaknak az ellenzéki politikai szervezetekhez való viszonyához kapcsolódó információszerzést jelölte meg. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)



Horváth József

Mindebből jól látszik, hogy az állambiztonsági szervek számára az egyházak kitüntetett figyelemmel követett intézmények, azok tagjai pedig szinte minden más társadalmi rétegénél jobban ellenőrzött „célszemélyek” voltak még a rendszerváltás időszakában is.

Dokumentum

1. Feljegyzés az egyházi elhárításon szolgálatot teljesítő tiszteknek tartott osztályértekezletről 1989. június 16.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-1. Osztály

SZIGORÚAN TITKOS

Tárgy: Osztályértekezletről

FELJEGYZÉS
Budapest, 1989. június 16-án

1989. június 13-án Osztályértekezletet tartottunk, melyen részt vett dr. Horváth József r. vezérőrnagy csoportfőnök, Esvégh Miklós r. ezredes csoportfőnökhelyettes.

Dr. Horváth József elvtárs bevezetője:

A napjainkban kialakult politikai-operatív helyzet változása, az ezzel kapcsolatos reális igazodás szándéka miatt kell több kérdést megbeszélni.

Az operatív helyzet gyors változása miatt, ezek közepette kell megtalálnia az állambiztonsági szolgálatnak a helyét, szerepét, végső soron legitimitását. Mindezeknek konkrét formáját, a kialakulásukhoz vezető utat, fő feladatainkat az adott területeknek, osztályoknak kell meghatározni, kijelölni, szem előtt tartva a célt, a jogállamiság elérését.

Nem lehet számunkra közömbös, hogy a társadalom vajúdjását, az átalakulás folyamatát az állomány hogyan éli át, ez milyen hatást gyakorol rá. A sajátosságoknak megfelelően külön-külön kell ezeket a kérdéseket napirendre tűzni.

Az igény ezzel kapcsolatban nem a teljességé, hanem arra az állomásra vonatkozik, mely első lépése a folyamat beindításának, a fogódzók megtalálásának, az alapok megteremtésének, az erre alapuló lépések megtételének az új profil realizálása érdekében.

Az átalakítási koncepciót elfogadták, mely modell megfelel a vele támasztott követelményeknek.

Ezután az osztálynak, alosztályoknak, vonalaknak kell foglalkoznia [!] a szervezeti átalakítással. Ez bizonyára nem megy majd egy csapásra, egy folyamat lesz.

Az biztos, hogy senki nem pályázik erre a helyre, más szerv nem veszi át feladatainkat.

A titkosszolgálati jelleg marad, a módszer és a stílus változhat.

Dr. Horváth elvtárs fenti bevezetője után lehetőséget adott az állomálynak, hogy kérdéseket tegyen fel.

– *Horváth Attila r. alezredes elvtárs:*

Az ÁEH-val kapcsolatos döntés ismert, de az pontosan nem ismert, hogy mi lesz helyette, illetve mi marad meg az ÁEH-ból az új szervezetben.

Napi gyakorlati kérdésekkel kell szembenéznünk, pl. a rendek visszaállítása, ingatlanigények, stb. Kérdése az, hogy az ezzel kapcsolatos problémákat kinek az asztalára tegyük le.

– *Évinger István r. őrnagy elvtárs:*

A hálózati munkát szabályozó parancsban lesz-e változás. Mi a csoportfőnökség álláspontja a jelenlegi helyzetben, a hálózatépítésben legyünk-e visszafogottak, igen nagy a felelősségünk.

– *Reményi Géza r. őrnagy, alosztályvezető elvtárs:*

Az állambiztonsági szervezet átalakításának koncepcióját hol, kik fogadták el? Ezzel kapcsolatban nincsenek megbízható információk. A koncepcióval kapcsolatos kérdései:

- Szervezetileg hova fogunk tartozni?

- Hogyan valósul meg majd a törvényességi felügyelet?

- Mikorra várható a titkos eszközök legitimmé válása?

– *Kuburczik István r. őrnagy elvtárs:*

Az ÁEH-t megszüntették, kérdése az, hogy ennek az intézkedésnek a politikai kihatásáról adtunk-e jelentést, foglalkozott-e valaki ezzel a kérdéssel. Furcsa ez a lépés, annak gyorsasága, amikor még el sem fogadta a parlament a lelkiismereti és vallásszabadság törvényét.

Javasolja, hogy megkülönböztetett figyelmet fordítsunk az „SZT”-állomány kialakítására.

– *Krám István r. őrnagy elvtárs:*

Kérdése az, hogy nem-e [!] fordítottan cselekszünk, amikor nem várjuk meg a lényegi kérdések szabályozását, hanem a részletekkel foglalkozunk.

– *Chászár László r. őrnagy elvtárs:*

Megnyugtató módon, a konspirációs szabályoknak megfelelően történik-e az ÁEH irattára anyagának a rendezése?

– *Budai Miklós r. százados elvtárs:*

Kérdése, hogy a hálózati személyek vezetése során eddig alkalmazott módszerek kielégítőek-e napjainkban?

Világos számunkra, hogy a jelenlegi kontingenst át kell menteni, de a hálózatokat nem lehet felhasználni a politikai áramlatok támogatására, nem lehet [!] ennek eszköze.

Fontos szempont, hogy a társadalomban tapasztalt bizonytalanság ne ragadjon rájuk, és a tartó operatív tiszt ne váljon konformistává. Eddig ez sikerült, ki kellene viszont egészíteni azzal a feladattal és céllal, hogy kontingenst vizsgáljunk felül. Az újrainváltás során dönteni kell a kizárásokról is.

[Az] „F” dossziékkal kapcsolatban az a helyzet, hogy sorra szüntetjük meg. Számos esetben a pozitív irányú befolyásolásunk hatására hálózatokká váltak. Megfontolandó javaslata, hogy az „F” dossziéok irányába inkább befolyásoló tevékenységet kellene kifejteni hálózatépítés céljából.

Dr. Horvát József r. vezérőrnagy, csoportfőnök elvtárs válaszai:

Az ÁEH-val kapcsolatban eddig az volt a helyzet, hogy kiszolgáltuk azt a szervezetet adatokkal, információkkal, igényeiket kielégítettük.

A jövőben megszűnik a konkrét beavatkozás az egyházak belügyeibe. Eddig az volt a cél, hogy visszaszorítsuk, eltorvasztjuk őket. Vajon a jövőben ennek az ellenkezője lesz a feladat, a felvirágoztatás, egy kapitalista út?

A szocializmus modelljének váltása során nem akarunk megkülönböztetett helyet biztosítani az egyházaknak. Nem törekszünk majd a mindenáron történő eltorvasztásra.

Vissza kell lépni, és újra kell gondolni a szocializmus lényegét a jogállamiság gondolatkörébe helyezve, egyeztetve a társadalom érdekeivel, demokratikus, pluralista, igazi szocializmust kell teremtenünk.

Az egyházak történelmi kategóriát jelentenek és helyük van a társadalomban, nem kell őket külön támogatni, mert nem ezek lesznek a jövő értékei. Kezelnünk kell őket és nem eltorvasztani.

Az egyház az átmenet időszakában töltse be a hirdetett elveinek megfelelő feladatkörét, szolgálatát.

Nemcsak az államháztartást kell szanálni, hanem eddigi nézeteinket is, melyek nem felelnek meg a változó körülményeknek, lehetőségeinknek. Mindezt a realitás talaján, az igényeknek és a szükségszerűségeknek, kényszernek megfelelően kell elvégezni.

Az egyházaknak stabilizáló szerepet kell játszani az átmenet időszakában.

Nem kell szembesülnünk a koncepciók perek vádjával.

Az egyházak a társadalmi igények szerint mozduljanak, de ne legyenek a reakció, az alkotmányellenesség, tevékenység [!] búvóhelyévé, bázisává. Ha ilyet tapasztalunk, akkor lépni kell, de politikai eszközök igénybevétele nélkül. Ebben az osztálynak már nagy gyakorlata van. Ezeknek a lépéseknek a megtételére alkalmas szervezetnek tartja a tervezett társadalmi testületet. Ennek a szervezetnek jelenleg több koncepciója ismert.

– Egy elképzelés szerint az MT.[19] hivatalának keretén belül működne, ennek nincs nagy realitása.

– Az államminiszter mellett létrehozandó csoport lenne. Ez sem reális elképzelés, mert az amúgy is túlterhelt államminiszter mellett létrehozandó szervezet a hatalom túlzott koncentrációját vonná maga után.

A jövőben megszűnik a részletes beleszólás, de megmarad az információszerzés, a befolyásoló tevékenységünk.

Továbbra is biztosítjuk a hálózati személyek védelmét, az ezzel kapcsolatos aggodalmak alaptalanok.

Keresnünk kell a cselekvési formákat. Realistáknak kell lennünk, a múlttal szembe kell néznünk, az értékeket meg kell őrizni, a selejtet el kell vetni, a körülményeket józanul kell mérlegelni.

Az egyház szerepe a nép szolgálata. Nem kellene új megállapodások.

Az új szervezetek felállása után az illetékes szervekkel fel kell venni a kapcsolatot.

Általánosságban elmondható, hogy megszűnnek a személyre szóló tájékoztatók, írásos jelentést nem küldünk, ezen a téren a szokásos gyakorlattal kell tájékoztatást adni. Ugyanakkor, amit írásban megküldünk, annak az anyagnak ki kell állnia a nyilvánosságot, azt el kell bírnia.

A jövőben tisztább, szabadabb mozgást jelentő tér lesz előttünk. Nem kell a lelkiismeretünknek lázadnia. Meg kell szabadulnunk a totalitás szemléletétől.

Főbb feladataink:

- az alkotmányosság védelme,
- az egyházakban tapasztalható mozgások, tendenciák figyelemmel kísérése,
- hatás gyakorlása a békés átmenet érdekében, az állami politika szolgálata céljából,
- a nemzetközi kapcsolat rendszerének fenntartása, biztosítása.

Mindezek tekintetében úgy látja, hogy a jelenlegi állomány képes lesz erre és meg tud felelni a jövőben várható feladatoknak, eleget tud tenni a vele szemben támasztott követelményeknek, elvárásoknak.

Differenciálni kell az ügyek felvállalásakor. Indokolt az ügyekben felülvizsgálatot tartani.

Nem szabad a hálózatépítéssel leállni, változtatni kell, ha indokolt. Lehetőségeinket felül kell vizsgálni, egyedileg kell a feladatokat, magatartási vonalat kidolgozni, meghatározni. Szakítsunk a terjedős megfogalmazásokkal. Tömören, röviden, lényegre törően kell fogalmazni.

A törvényességgel kapcsolatban bizonyosra vehető, hogy az Alkotmányban, ha csak egy mondat erejéig is, de említés lesz a szervezetről.

A közrend-közbiztonság és az állambiztonság törvényes szabályozásának már elkészült a koncepciója, vázlata. Erre épülnek majd a miniszteri parancsok. Legitimizálni kell az alkalmazott eszközöket, de ellenőrzés mellett.

Jelenleg 81 db parancs van érvényben, mely az áb.[20] munkát szabályozza. Ez az állapot tarthatatlan. A parancsok számát szűkíteni kell. Ezeknek általánosságban kell szabályozniuk az állambiztonsági munkát, szakítanunk kell a ma még meglévő bürokratikus megkötésekkel. Ezen a téren radikális és racionális változás szükséges.

Az „SZT”-állománnyal kapcsolatban sokkal nagyobb szerepet, bővebb hatáskört kell kialakítani. A jövőben elsősorban arra kell törekedni, hogy az állományt a „civil” életből szervezzük.

Az ÁÉH-irattárral kapcsolatban reméli, hogy ott olyan anyag nem marad, mely szervünktől származik, arra visszautal. Felhívja az illetékes parancsnok elvtárs figyelmét ennek ellenőrzésére, figyelemmel kísérésére.

Az egyházi iskolákat állami pénzeszközök hiányában az egyházaknak kell fenntartani.

Bevezetőjével, előadásával az volt a szándéka, hogy nem egy mindenre kiterjedő iránymutatást adjon, hanem az, hogy elkezdődjön az átalakítás folyamata, az ezzel összefüggő kérdések átgondolása, vélemények, javaslatok felszínre hozása.

Az átmeneti időszakban rendkívül jelentős az állomány minden egyes tagjának elkötelezettsége, elhivatottsága.

Tisztában van azzal, hogy rendkívül nehéz feladat áll előttünk, hogy megtaláljuk helyünket a jövőben és biztos fogódzókat leljünk. Úgy látja viszont, hogy ez része hitünknek, meggyőződésünknek, hivatásunknak, tehát nem idegen tőlünk.

Megköszöni a figyelmet és kéri az állományt, hogy hasznosítható gondolataival, azok továbbvitelével érjék el célunkat, legyünk az átalakítás mozgató erői.

A feljegyzést az értekezleten készített írásos jegyzet alapján készítette

Horváth Gyula r. százados

Készült: 1 pl-ban

Kapja: Lerakva

Nytsz: /89.

Jelzet: ÁBTL 1.11.6. – Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Állambiztonsági (államvédelmi) szervek szervezetével, működésével kapcsolatos iratok, Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinek iratai, BM III/III. Csoportfőnökség iratai – Eredeti, gépelt.

[1] A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége, Politikai Bizottságának és Szervező Bizottságának fontosabb határozatai. Szikra Nyomda, Bp., 1951, 164. A határozat a „protestáns egyházakban, a zsidó egyházakban jelentkező reakciós irányzatokkal” szembeni fellépést is megemlíti. Uo. 168.

[2] BALOGH MARGIT: Egyházak a szovjet rendszerben (1945–1989). In: Magyarország a XX. században. II. kötet. Főszerk.: KOLLEGA TARSOLY ISTVÁN. Babits Kiadó, Szekszárd, 1997, 387–390.; TOMKA FERENC: Halálra szántak, mégis élünk! Egyházüldözés 1945–1990 és az ügynökkérdés. Szent István Társulat, Bp., 2005, 28–32.; BÁNKUTI GÁBOR: A túlélés alternatívái. A Jezsuita Rend és az ÁVH 1953–56. In: Csapdában. Tanulmányok a katolikus egyház történetéből, 1945–1989. Szerk.: BÁNKUTI GÁBOR – GYARMATI GYÖRGY. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Bp., 2010, 81.; MÉSZÁROS ISTVÁN: Kimaradt tananyag. I. kötet. A diktatúra és az egyház 1945–56. Márton Áron Kiadó, Bp., 1993, 31–33.

[3] BALOGH MARGIT – GERGELY JENŐ: Állam, egyházak, vallásgyakorlás Magyarországon, 1790–2005. II. kötet. História – Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézet, Bp., 2005, 955–957. Az Állami Egyházügyi Hivatal iratai a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában találhatóak meg.

[4] VÖRÖS GÉZA: Állambiztonság és egyházak. Egyháztörténeti Szemle, 2009. 4. sz. 3–19.

[5] KÖBEL SZILVIA: „Oszd meg és uralkodj!” Az állam és az egyházak politikai, jogi és igazgatási kapcsolatai Magyarországon 1945–89 között. Rejtjel Kiadó, Bp., 2005, 133.

[6] MÉSZÁROS ISTVÁN: Kimaradt tananyag. II. kötet. A diktatúra és az egyház 1957–75. Márton Áron Kiadó, Bp., 1994, 202.

[7] KÖBEL: i. m. 137–139.

[8] TABAJDI GÁBOR – UNGVÁRY KRISZTIÁN: Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–90. Bp., 2008, 45.

[9] KÖBEL: i. m. 139–142.

[10] Ilyen csoportokat alkottak a katolikus egyházon belül a bulányisták és a regnumisták, a református egyházon belül a betánisták; a Szabadegyházak Tanácsa tagegyházai között pedig az adventisták és a metodisták körében alakultak ki mozgalmak. KÖBEL: i. m. 141.

[11] Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban: ÁBTL), Állambiztonsági (államvédelmi) szervek szervezetével, működésével kapcsolatos iratok (továbbiakban: 1.), Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinek iratai (továbbiakban: 1. 11.), BM III/III. Csoportfőnökség iratai (továbbiakban: 1. 11. 6.) 11–

700/1970. Az MSZMP KB 1969. november 26–28–ai ülésén hozott, a BM munkájával kapcsolatos határozat és az országos parancsnoki értekezlet direktívái alapján 1970. január 16–án megtartott csoportfőnökségi értekezlet anyaga.

[12] Bulányi György (1919–2010): piarista szerzetes, a Bokor Bázisközösség alapítója. 1952-ben életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték. 1956-ban kiszabadult a börtönből. 1958-ban ismét elfogták, 1960-ban szabadult végleg.

[13] ÁBTL Állambiztonsági miniszterhelyettesi titkárság iratai (továbbiakban: 1. 11. 1.) 45–73/6/a/1977. Az imperialista hírszerző és propagandaszervek törekvései a belső „ellenzék” kialakítására, az elhárító munka tapasztalatai.

[14] ÁBTL 1. 11. 1. 45–73/3–29/88. Emlékeztető az 1988. március 7-i parancsnoki értekezletről.

[15] ÁBTL 1. 11. 1. 45–9/9–6/88. Jelentés a BM III/III. csoportfőnökség 1988. évi munkájáról.

[16] Horváth József (1931–): hosszú rendőri pályafutását 1949-ben próbarendőrként kezdte, 1985-ben eljutott a vezérőrnagyi rangig. 1985–1990 között a BM III/III. Csoportfőnökség vezetője.

[17] ÁBTL 1. 11. 1. 45–73/3/28/89. Emlékeztető a BM III/III–1 Osztály 1989. április 10-i osztályértekezletéről.

[18] Soós Viktor Attila: Az Állami Egyháziügyi Hivatal archontológiája – Az ÁEH szervezeti felépítése, nemzetközi kapcsolatai és dolgozóinak hivatali pályaképe. PhD dolgozat. (Kézirat.) 2014. 143. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/soosviktorattila/diss.pdf> [2]

[19] Minisztertanács.

[20] Állambiztonsági.

Címkék:

[egyház](#) [3]

[állambiztonság](#) [4]

[belügyminisztérium](#) [5]

[rendszer váltás](#) [6]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 6. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/egy-parancsnoki-ertekezlet-margojara-az-egyhazi-elharitas-helyzete-1989-ben>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/egy-parancsnoki-ertekezlet-margojara-az-egyhazi-elharitas-helyzete-1989-ben>

[2] <http://doktori.btk.elte.hu/hist/soosviktorattila/diss.pdf>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyhaz>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allambiztonsag>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/belugyminiszterium>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rendszervaltás>